

2017-12-13

Julkaisuarkistojen asiantuntijaryhmä, 13.12.2017

Julkaisuarkistojen asiantuntijaryhmä, 13.12.2017

1. Kokouksen avaus
2. Versiopäivitykset, uudet palvelut ja uudet asiakkaat
3. Vuoden 2018 toiminta
4. Metadatasuositus
5. EU:n tietosuoja-asetus ja julkaisuarkistojen tietosuojaselosteet
6. Sähköisten opinnäytteiden arkistointiohje korkeakouluille
7. Muut asiat
8. Seuraava kokous

Aika: 13.12.2017 klo 10.00

Paikka: Leipätehdas, V520 Kaneli, Kaikukatu 4, 5. krs ja AC-etäyhteys

Sihteeri: Tanja Vienonen

Läsnä: Nina Hyvönen (Kansalliskirjasto, klo 10.40 lähtien), Jyrki Ilva (Kansalliskirjasto), Lassi Lager (Kansalliskirjasto), Minna Marjamaa (AMKIT-konsortio), Mikko Pennanen (Turun yliopisto, puheenjohtaja), Päivi Rosenström (Kansalliskirjasto), Tiina Tolonen (AMKIT-konsortio), Tanja Vienonen (Kansalliskirjasto), Samu Viita (Kansalliskirjasto)

Etänä: Leena Byholm (Luonnonvarakeskus), Minna Liikala (THL), Joonas Parviainen (Maanpuolustuskorkeakoulu), Toni Raja-Hanhela (Lapin yliopisto), Iris Tahvanainen (Lappeenrannan teknillinen yliopisto)

Poissa: Teemu Makkonen (AMKIT-konsortio)

1. Kokouksen avaus

2. Versiopäivitykset, uudet palvelut ja uudet asiakkaat

- Valto ja TamPub päivitetty uuteen versioon loka-marraskuussa
 - Julkari vielä päivittämättä
 - THL järjestää kokouksen metadataan liittyen vielä ennen päivitystä tammikuun aikana
 - Jukurissa ei vielä mobiilikäyttöliittymää
 - Myös Kansalliskirjaston omia palveluita vielä päivittämättä
 - Fenno-Ugrica, Fragmenta Membranea ja OAI-harava
 - Varia on käytännössä päivitetty, mutta aineistonsiirto etenee julkaisuarkiston suuren koon (2TB) vuoksi hitaasti
- Uusia julkaisuarkistoja työn alla
 - Vaasan yliopisto
 - Lappeenrannan teknillinen yliopisto
 - Projekti omaan instanssiin siirtymisessä on alkamassa, minkä yhteydessä suunnitellaan metadatan muokkausta ja yhtenäistämistä suosituksen kanssa
- Uusia asiakkaita
 - VATT lisätään Doriaan aivan lähiaikoina
- Tärkeimpiä uudistuksia aiempaan käytössä olleeseen DSpace-versioon:
 - Käyttöliittymä on mobiilioptimoitu
 - PDF-tiedostoista poimittujen kuvien näyttämistä käyttöliittymässä on parannettu vaihtamalla käytettyä ohjelmaa
 - Julkaisuarkiston indeksointi tehdään Solrilla
 - Discovery-moduuli tarjoaa uusia rajausvaihtoehtoja aineiston haussa ja näyttämisessä etusivulla

3. Vuoden 2018 toiminta

- Julkaisuarkistopalveluiden tilannekatsaus [Tiedonhallinnan ohjausryhmässä 29.11.2017](#)
 - Valitettavasti ohjausryhmässä ei tällä kertaa ollut osallistujia yliopistokirjastoista
 - Ohjausryhmässä sovittiin, että kysymys Julkaisuarkistojen asiantuntijaryhmän toimikaudesta otetaan käsittelyyn ensi vuonna
 - Osallistumiskausi asiantuntijaryhmissä on useimmiten kolme vuotta, mikä on osalla tämän ryhmän jäsenistä tullut täyteen syksyllä 2017
- Vuoden 2018 tavoitteita:
 - Viedään versiopäivityskierros loppuun (Julkari jäljellä)
 - Julkarin päivitys helmikuussa sopii THL:lle

- Seuraava versiopäivitys tehdään todennäköisesti DSpaceen versioon 7 tai 8, riippuen siitä miten ne valmistuvat
 - DSpace 7:ssä uusi käyttöliittymä, DSpace 8:ssa mahdollisesti myös uusi datamalli
- Asiakaskohtaisia projekteja vanhoille ja uusille asiakkaille
 - Theseuksessa toiveita käyttää opiskelijaresurssia järjestelmän/apuohjelmien /etusivun kehitystyössä
- Metadatan ja rajapintojen kehittämistä jatketaan
 - Tavoitteena saada aineistot nykyistä paremmin esille Finnan ja muidenkin metadataa haravoivien palveluiden kautta
- Kytkeä muiden järjestelmien kanssa kehitetään
 - Kokotekstien tallennus julkaisuarkistoon CSC:n kehittämän Justus-palvelun kautta
 - Theseus-rukkaset keskustelleet CSC:n kanssa Justus-tallennuksesta
 - Helmikuulle on sovittu yhteinen kokous Kansalliskirjaston, CSC:n ja Theseus-rukkasten kanssa
 - Kokous on olennainen erityisesti metatiedon muokkauksen kannalta, sillä tavoitteena on, että suurin osa ammattikorkeakouluista tallentaa julkaisunsa Theseukseen Justus-lomakkeen kautta (opinnäytteet tallennetaan edelleen omalla erillisellä lomakkeella)
 - Kokotekstien tallentaminen julkaisuarkistoon Converis-tutkimustietojärjestelmästä (TY, ÅA, LUT)
 - Converis-kytkennästä on keskusteltu, mutta tarkkaa suunnitelmaa ei ole vielä tehty
 - Converiksen ylläpito ja kehitystyö ovat useimmiten organisaatioiden IT-palvelujen vastuulla, minkä vuoksi prioriteettitasot vaihtelevat
- Seurataan kansainvälistä kehitystyötä (mm. DSpace 7)
- Selkiytetään pitkäaikaissäilytykseen, pysyvään saatavuuteen ja pimeään arkistointiin liittyviä palvelukonsepteja

4. Metadatasuositus

- Metadatasuosituksen päivittäminen
 - Kokemuksia suosituksen soveltamisesta on alkanut vähitellen kertyä, mistä on seurannut kenttien selvennys- ja muutostarpeita
 - Kiwiin luotu sivu muutoksia kaipaavista kentistä ja mahdollisista lisättävistä kentistä: <https://www.kiwi.fi/x/YCEvBQ>
 - Suosituksen päivittämisestä on hyvä keskustella laajemmin, mukana voisi mahdollisuuksien mukaan olla ainakin tämä asiantuntijaryhmä ja suosituksen kokoamisessa mukana olleet asiantuntijat
 - Tapaamista suunniteltu suosituksen julkaisun vuosipäiväksi 28.2.2018
 - Tapaamiselle kannattaa varata aikaa aamupäiväksi jo nyt, kutsu tulee myöhemmin
 - Etäyhteyskin on mahdollinen osallistumistapa, mutta toivotaan että suurin osa osallistuisi tapaamiseen paikan päällä
- Metadatasuositukseen ja Dublin Coreen liittyvissä kysymyksissä voi lähettää sähköpostia uuteen palveluosoitteeseen: dc-posti@helsinki.fi tai suoraan Tanja Vienoselle

5. EU:n tietosuoja-asetus ja julkaisuarkistojen tietosuojaselosteet

- Selvitetään Kansalliskirjaston ja asiakkaiden roolit selosteiden laatimisessa
- Prosessi on käynnissä Kansalliskirjaston järjestelmien osalta, vastuuyksikkönä kirjastoverkkopalvelujen Tietojärjestelmät-yksikkö
 - Tietosuojaan liittyvät asiat selvityksen alla, käsittely on vielä kesken
 - Helsingin yliopiston tietosuojavastaavana toimiva juristi Jarkko Reittu mukana asiantuntijana
- Kansalliskirjaston palvelimilla sijaitsevien julkaisuarkistojen osalta tietosuojaselosteet tehdään yhdessä organisaatioiden kanssa
 - Kansalliskirjastosta ollaan yhteydessä sopimusasiakkaisiin (Nina Hyvönen)
 - Asioiden käsittely on vielä kesken, vastuita pohditaan
 - Järjestelmät käsitellään kokonaisuuksina, ei yksittäisinä julkaisuarkistoina
 - Todennäköisesti organisaatioiden omat juristit ottavat yhteyttä, jos näkevät että siihen on aihetta
 - Kirjastojen tulee tietää mitä järjestelmiä heillä on käytössä, koska organisaatioiden IT-palvelut eivät välttämättä ole näistä tietoisia
- Organisaatioiden omilla palvelimilla sijaitsevien julkaisuarkistojen tietosuojaselosteiden teko on organisaation omalla vastuulla
- Selosteiden tulee olla valmiita viimeistään **25.5.2018**

- Suunnitelmissa on tehdä tietosuojaselosteelle pohjalomake, jotta julkaisuarkistojen selosteet ovat yhtenäisiä
- Sovittiin, että pidetään tietosuoja-asia esillä asiantuntijaryhmässä kevään ajan, kunnes asia on selvä
 - Lassi Lager vie julkaisuarkistojen asiaa eteenpäin Tietojärjestelmät-yksikölle

6. Sähköisten opinnäytteiden arkistointiohje korkeakouluille

- Arkistointiohje löytyy Julkaisuarkistopalvelujen asiakaswikistä: <https://www.kiwi.fi/x/cRgvBQ>
- Aihetta käsiteltiin myös Kirjastoverkkopäivien yhdessä työpajassa
- Mirja Nojonen Jyväskylän ammattikorkeakoulusta on kommentoinut ohjetta, tarvittavat muutokset tehdään asiakaswikiin
- Tietosuojaan liittyvät asiat lisätään ohjeeseen myöhemmin, kun asiat selviävät
- Ohjeessa on huomioitu turvaluokitettuihin opinnäytteisiin liittyvät rajoitukset
 - Jos opinnäyte on salassa pidettävä tietyn ajan, sen julkaisemiseen pitää saada lupa tekijältä jo opinnäytteen tallennusvaiheessa (myöhemmin tekijää voi olla vaikea tavoittaa)
 - Ei-julkaistujen opinnäytteiden vienti PAS:iin on vielä selvitettävä yhdessä Kansallisarkiston kanssa
 - Tutkimus-PAS voi olla kevyempi ratkaisu, mutta koko prosessi vaatii laajemman keskustelun
 - PAS on tärkeä asia ja vastuut tulee siksi selvittää tarkkaan
 - Huomioitavaa: opinnäytteestä tulisi aina olla tallennettuna kokonaan julkinen versio
 - Opinnäytteessä oleva salassa pidettävä aineisto on erotettava luotettavasti julkisesta versiosta
 - Laureassa turva-alan opinnäytetöissä jonkin verran osittain salassa pidettäviä töitä, ei ole tarkempaa tietoa kuinka paljon niistä jätetään pois
- Lassi Lager päivittää asiakaswikissä olevan ohjeen 1.1-versioon
- PDF-tiedostojen konvertoimista PDF/A-muotoon on testattu PAS-palvelussa ja näyttäisi siltä, että valtaosassa tapauksista konversio onnistuu julkaisuarkistoon tallentamisen jälkeenkin ilman, että tietoa katoaa
 - Poikkeuksena multimedia- tai interaktiiviset tiedostot, joista tietoa saattaa kadota paljonkin (tallentuu vain yksi tiedoston taso eikä kaikki)
 - Paras ratkaisu PAS:in kannalta on tallentaa tiedostot alun perin PDF/A-muodossa, jotta kaikki informaatio säilyy tiedostossa
 - Hyvien ja yksinkertaisten tallennusohjeiden teko opiskelijoille/opinnäytteiden tallentajille on tärkeää, jos päädytään suosittelemaan PDF/A-tallennusta
 - Jos organisaatiossa tunnistetaan mahdollisia hankalia tapauksia, niiden PDF/A-konversiota kannattaa testata pistokokein
- Opinnäytteiden arkistoinnista puhuttaessa selvennettiin vielä, että PAS-palvelu on ensisijaisesti säilytyspaikka, julkaisuarkistoissa on käyttökopiot
 - PAS:in hakumahdollisuudet ovat toistaiseksi hyvin rajatut, vaikka niitä kehitetään jatkuvasti
 - Julkaisuarkistoissa olevaa aineistoa ei kannata poistaa, vaikka paineita siihen olisi aineiston iän vuoksi
 - Opinnäytteiden PAS-arkistointia ei ole vielä varmistettu, minkä vuoksi organisaatioiden on tärkeää huolehtia aineiston lyhyen aikavälin säilytyksestä

7. Muut asiat

- Kirjastoverkkopäivät 24.-26.10.2017
 - Noin 600 osallistujaa joko paikan päällä tai etänä
 - Esitykset saatavilla verkossa, osa myös videotallenteina
 - Keynotena Simeon Warner: [From Open Access to Open Standards, \(Linked\) Data and Collaborations](#)
 - Työpaja opinnäytteiden arkistoinnista
 - Myös DSpace esillä avointa lähdekoodia käsitelleessä sessiossa
 - Sessio oli hyvin suosittu, DSpacen lisäksi siinä esiteltiin KOHA-kirjastojärjestelmää ja Finnan VuFind-taustajärjestelmää
 - Seuraavien Kirjastoverkkopäivien ajankohta ei ole vielä varmistunut
- Tulevat konferenssit:
 - [Open Repositories 2018](#) 4.-7.6. Bozemanissa, Montanassa
 - Call for Papers julkaistu: [Sustaining Open](#)
 - Toistaiseksi Kansalliskirjastosta ei ole löytynyt ehdotuksia esityksen aiheiksi, mutta konferenssiin osallistutaan myös tällä kertaa
 - Vuoden 2019 konferenssi Hampurissa

8. Seuraava kokous

Seuraava kokous järjestetään **21.3.2018 klo 10-12** Leipätehtaalla ja etäyhteydellä

